

Ο παλαιοχριστιανικός ναός στον «οικισμό του Σωλήνος» στη Χαλκιδική που ισοπέδωσαν οι Τούρκοι - Η σφαγή των κατοίκων και ο Πύργος

/ [Γενικά Θέματα](#)

Στη βόρεια όχθη του χειμάρρου του Σωλήνα στην Κασσάνδρα Χαλκιδικής, σε κοντινή απόσταση από την θάλασσα, βρισκόταν κάποια αρχαία πόλη, που πιθανώς ονομαζόταν «Νέα Πόλις» και την οποία αναφέρει ο Ηρόδοτος. Στην περιοχή υπάρχουν σήμερα τα απομεινάρια ενός παλαιοχριστιανικού ναού που περιελάμβανε έναν πύργο και διακρίνεται για τα ιδιαίτερα περίτεχνα και όμορφα ψηφιδωτά δάπεδά του. Ο ναός καταστράφηκε όταν οι Τούρκοι ισοπέδωσαν τον οικισμό του Σωλήνα και σφαγίασαν τους κατοίκους.

Ειδικότερα, για την ιστορία του χώρου και την σημασία του ναού, της Παλαιοχριστιανικής Βασιλικής του Σωλήνα, όπως ονομάζεται, έγραψε ο Ιωακείμ Παπάγγελου και προσάρμοσε το κείμενο ο Β.Κατσαρίνης:

Στο κείμενο αναφέρεται: «Στη βόρεια όχθη του χειμάρρου Σωλήνα της Κασσάνδρας, κοντά στην θάλασσα, βρισκόταν κάποια αρχαία πόλη, πιθανώς η «Νέα Πόλις» που αναφέρει ο Ηρόδοτος. Με την πάροδο των αιώνων η πόλη συρρικνώθηκε στον υστεροβυζαντινό οικισμό "του Σωλήνος", ο οποίος καταστράφηκε οριστικώς κατά τον Χαλασμό της Κασσάνδρας, το 1821.

Στη νότια όχθη του χειμάρρου εντοπίσθηκε το 1977 και μέχρι το 1994, υπήρχε μία θαμνόφυτη αμμοθίνα (χαμηλό ανάχωμα άμμου), στην οποία διακρίνονταν κορυφές ασβεστόκτιστων τοίχων. Από την ανασκαφική διερεύνηση του χώρου (1994-2005) προέκυψαν τα εξής συμπεράσματα:

Είναι γνωστόν ότι κατά τον 5ον αιώνα π.Χ. το επίπεδο της θαλάσσης ήταν χαμηλότερο κατά 2,5 μ. περίπου. Στη θέση της αμμοθίνας του 1994 υπήρχε και τότε, άλλη παρόμοια, σε βαθύτερο επίπεδο, η οποία προστάτευε από τους ΒΑ

ανέμους που μαστίζουν την θέση, μία ομάδα δυσερμήνευτων λιθοκτιστων οικοδομημάτων και ενός ναΐσκου. Όταν εγκαταλείφθηκαν αυτές οι κατασκευές, πριν από τον 4^ο αιώνα π.Χ., η αδέσποτη κοίτη του χειμάρρου πέρασε πάνω τους και τις σκέπασε με αμμώδη λάσπη.

Από το α' μισό του 4ου αιώνα μ.Χ. έως και το β' μισό του 6ου αιώνα, η περιοχή δυτικώς του τύμβου χρησιμοποιούνταν ως νεκροταφείο. Ο σημαντικότερος τάφος ήταν κιβωτιόσχημος, με κάλυψη σε σχήμα Λ, με πολλές διαδοχικές ταφές, από τις οποίες η τελευταία έγινε στα μέσα του 6ου αιώνα.

Ο ναός είναι τρίκλιτη βασιλική, μεγίστων εξωτερικών διαστάσεων 24×24 μ. Τα άκρα του νάρθηκα επιμηκύνονται και δημιουργούνται, στην βόρεια πλευρά το παστοφόριο, στην νότια το βαπτιστήριο. Εσωτερικώς το παστοφόριο περιτρέχεται από κτιστό θρανίο. Η κολυμβήθρα, στην μέση του βαπτιστηρίου, είναι κτιστή, σε σχήμα σταυρού και υπό το επίπεδο του δαπέδου. Πάνω από τον νάρθηκα υπήρχε υπερώο, στο οποίο η άνοδος γινόταν με ξύλινη κλίμακα.

Το σύνθρονο ήταν κτιστό, πιδόσχημο, εγγεγραμμένο στην κόγχη, και το συλημένο εγκαίνιο βρισκόταν στο δάπεδο, κάτω από την μαρμάρινη Τράπεζα με τα τέσσερα στηρίγματα.

Το δάπεδο του Αγίου Βήματος ήταν στρωμένο με ορθογώνια μαρμάρινα πλακίδια. Το μεσαίο κλίτος είναι στρωμένο με ψηφιδωτά εξαιρετικής ποιότητας: εικονίζεται η σκηνή του παραδείσου με τα ποτιζόμενα ελάφια και ορθογώνια πλαίσια με

ένζουδες παραστάσεις. Το δάπεδο του νάρθηκα είναι επίσης στρωμένο με ψηφιδωτά, με παραστάσεις νειλωτικών σκηνών. Τα πλάγια κλίτη είχαν ως δάπεδο το χώμα. Το συγκρότημα εγκαταλείφθηκε, πιθανώς μετά τους σεισμούς του 7ου αιώνα.

Κατά τον 3ο αιώνα π.Χ., στην περιοχή φαίνεται ότι υπήρχε ένα εποχιακό έλος, χωριζόμενο από την θάλασσα με την αμμοθίνα, πάνω στην οποία πρέπει να περνούσε η παραλιακή οδός που οδηγούσε από την αρχαία πόλη του Σωλήνος προς την νότια Παλλήνη. Κατά το β' μισό του 3ου αιώνα π.Χ., πάνω στην τότε θίνα, έστρωσαν αργιλόχωμα και δημιούργησαν έναν χαμηλό και πλατύ τύμβο, διαμέτρου 10 μ. περίπου, στον οποίον άναψαν πυρά και έκαναν εναγισμούς.

Η βασιλική κτίσθηκε γύρω στις αρχές του 5ου αιώνα και φαίνεται να ανήκε (όπως και το νεκροταφείο) στην γειτονική αρχαία πόλη. Στην θέση της υπήρχαν κάποια παλαιότερα χωματολιθόκτιστα κτίσματα. Κατά την θεμελίωση της βασιλικής φρόντισαν να μην θίξουν τον προαναφερθέντα κιβωτιόσχημο τάφο, ο οποίος είναι σε επαφή με την νότια πλευρά της κόγχης του Αγίου Βήματος.

Τα κλίτη του κυρίως ναού χωρίζονταν με υπερυψωμένο κτιστό στυλοβάτη και με κιονοστοιχία τεσσάρων ζευγών μαρμάρινων κιόνων, ύψους 2,85 μ. Το φράγμα του πρεσβυτερίου ήταν μαρμάρινο, πίοσχημο(σε σχήμα π), με εξέχοντα πίοσχημο σολέα(χώρος στον οποίο τελούνται τα μυστήρια και οι διάφορες τελετές) και με θωράκια συμπαγή, αμφιπρόσωπα, με ανάγλυφους σταυρούς.

Κατά τον 7ο αιώνα διαμορφώθηκε το ανατολικό άκρο του βορείου κλίτους ως Πρόθεση. Στην νότια αυλή του ναού, στην θέση λίγο παλαιότερου κτίσματος, κτίσθηκε ένα αυτοτελές ορθογώνιο μεγάλο δωμάτιο, μέσα στο οποίο βρέθηκαν και ιατρικά εργαλεία. Η βασιλική, το «δωμάτιο» και το νεκροταφείο προστατεύονταν από λιθόκτιστο περίβολο.

Το συγκρότημα εγκαταλείφθηκε, πιθανώς μετά τους σεισμούς του 7ου αιώνα.

Κατά τις αρχές του 14ου αιώνα ο ναός ήταν ακόμη ένα όρθιο ερείπιο και πάνω στο μεσαίο κλίτος του κτίσθηκε ένας πύργος, ο οποίος χρησιμοποιούσε σαν προθάλαμο τον νάρθηκα της βασιλικής. Της ίδιας εποχής πρέπει να είναι και ο μεγάλος κεραμικός κλίβανος στην δυτική αυλή της βασιλικής.

Τα ιστορικά δεδομένα της Κασσάνδρας μας οδηγούν στην υπόθεση ότι ο πύργος της βασιλικής του Σωλήνος έπαυσε να χρησιμοποιείται κατά το β' τέταρτο του 15ου αιώνα. Με την εγκατάλειψη του πύργου σταμάτησε και μία ιστορική διαδρομή είκοσι αιώνων».

Ο πύργος αποτελούσε κτίσμα σε σχήμα τατράγωνου, διαστάσεων 8×8.5 μέτρα, χτισμένο στο μεσαίο κλίτος ερειπίων βασιλικής του 5ου αιώνα μ.Χ. Οι 4 πλευρές του, σώζονται σε χαμηλό ύψος, ενώ στο δάπεδό του, καθώς και στους χώρους έξω από αυτόν σώζονται τα ψηφιδωτά του προγενέστερου του, ναού. Φαίνεται πως ο νάρθηκας του ναού χρησίμευε ως προθάλαμος του πύργου. Ο πύργος κτίσθηκε στις αρχές του 14ου αιώνα, με υλικό από την ερειπωμένη βασιλικής και εγκαταλείφθηκε μεταξύ 1450-1475.

Να προσθέσουμε τέλος, πως στην περιοχή αυτή διαδραματίστηκε μία από τις τραγικές σκηνές του Χαλασμού της Κασσάνδρας, κατά την Επανάσταση του 1821 στη Χαλκιδική. Όταν οι Τούρκοι του Αβδούλ Αμπούδ Εμίν Πασά πέρασαν στη χερσόνησο μετά τη μάχη της Κασσάνδρας, κάτοικοι των γύρω περιοχών συγκεντρώθηκαν σε αυτήν την παραλία, αναμένοντας κάποιο μέσο- πλοίο ή βάρκα – για να επιβιβασθούν και να γλιτώσουν, αλλά δεν πρόλαβαν καθώς σφαγιάστηκαν στο σημείο.

Πηγές - πληροφορίες - φωτογραφίες: [Βυζαντινά Κάστρα, Δήμος Κασσάνδρας, VisitKassandra](#)

thesstoday.gr